

Alternatieve bouwstenen voor vrijwilligerswerkbeleid in het sociale domein...

Prof. Dr. Lucas Meijs
Strategic Philanthropy and Volunteering

Rotterdam School of Management
Erasmus University Netherlands

@LucasMeijs

Vandaag presenteer ik een theoretisch / conceptueel perspectief zonder enig onderliggend empirisch onderzoek of diepgaande literatuurverkenning.

Mijn bedoeling is om, samen met jullie, te verkennen of we hiermee een andere richting kunnen geven aan het gemeentelijk vrijwilligerswerkbeleid in het sociale domein.

Kennis niveau drie (1 kennis, 2 contextualiseren kennis, 3 ontwikkelen kennis)

Vijf uitdagingen

1. Het werven/behouden van vrijwilligers (met name voor bestuursfuncties), het werven van met name jonge vrijwilligers en het weer opstarten van vrijwilligerswerk na Corona.
2. Er is te weinig budget om goed vrijwilligerswerkbeleid te voeren. Tegelijkertijd is nog onduidelijk waar ze extra budget voor nodig hebben.
3. Gemeenten willen vrijwilligers(organisaties) graag serieus nemen en herkennen daarbij het risico dat vrijwilligers worden 'ingekapseld' of 'geïncorporiseerd'. Gemeenten besteden in hun beleid onvoldoende aandacht aan dit risico op instrumentalisering.
4. Gemeenten worstelen ook met het vrijwillige karakter van tegenprestaties en andere participatie-inspanningen in de bijstand. Is het wel wezenlijk vrijwillig? En gaat het ten koste van betaalde banen? Ook hier wordt nog te weinig aandacht aan gegeven in het beleid.
5. Gemeenten zoeken naar manieren om goed om te gaan met bewonersparticipatie. Dit vereist soms ook een cultuuromslag waarbij de gemeente niet bang moet zijn voor initiatieven van bewoners en hier ruimte voor moeten maken. Dit lukt beter in het beheer van de openbare ruimte dan in het sociaal domein.

(Verwonderonderzoek, 2021)

Zie het onderzoek naar gemeentelijk vrijwilligersbeleid van Verwonderzoek <https://verwonderzoek.nl/project/onderzoek-naar-gemeentelijk-vrijwilligerswerkbeleid/>

<https://www.nov.nl/nieuws+en+blogs/uitgelicht+-+nieuws+en+blogs/2094314.aspx?t=Vrijwilligerswerkbeleid-leeft-bij-gemeenten-en-zij-zien-zelf-verbeterpunten>

Gemeentelijk vrijwilligerswerkbeleid is gebaseerd

1. Op mooie woorden over vrijwilligers en het vrijwilligerswerk,
2. Heeft veel aandacht voor de problemen van gisteren en vandaag,
3. Gaat dominant om het sociale domein
4. Gaat uit van een schaarste perspectief ipv een waarde perspectief
5. Is conceptueel niet verder dan de VWS commissie vrijwilligersbeleid uit 2001-2005

Pedagogische civil society RMO / De Winter

Tussen gezin en formele hulpverlening bevindt zich 'the village'

- Publieke ruimte waarin andere volwassenen en peers mee-opvoeden
- Gaat uit van positief jeugdbeleid ipv risico profielen

Crisis =
handelingsverlegenheid
van volwassenen en peers

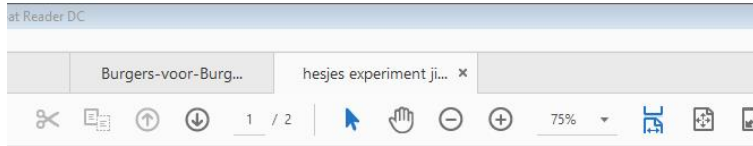
- Vermeend gebrek aan **professionaliteit**
- Vermeend gebrek aan **titel**

Oplossing =
Formaliseren naar
Vrijwilligerswerk

- Geeft professionaliteit door inhoudelijke begrenzing en back up
- Geeft een formele titel door status

Stelling: Ook in het bredere sociale domein is er een 'village' dat graag zou willen helpen en ook daar is sprake van **handelingsverlegenheid** en **vraagverlegenheid**

Wat betekent het aanpakken van handelingsverlegenheid en vraagverlegenheid voor gemeentelijk vrijwilligerswerkbeleid?

"Ik sta hier vandaag als vrijwilliger en vraag me af of u misschien nog vragen heeft over de opvoeding?"
Hesjes experiment: 31 oktober 2012

Tijdens de eerste inspiratiesessie "Jij voor de Jeugd!", een initiatief van de acht gemeenten van Midden-Brabant, op 3 oktober j.l., stelde hoogleraar vrijwilligerswerk Lucas Meijs (Erasmus Universiteit) dat men vrijwilligers een hekje aan zouden moeten bieden, zodat zij eerder herkend worden en erkenning voelen als professionele vrijwilliger bij wie opvoeders terecht kunnen voor vragen rondom de opvoeding.

Op 31 oktober trokken twee vrijwilligers, Olga en Ilona, een hesje aan om deze stelling te testen. Met de tekst "vrijwilliger opvoed ondersteuner" op het hesje, spraken zij met verscheidene opvoeders die hun kinderen kwamen ophalen van een willekeurige basisschool. Zij stapten op opvoeders af met de vraag "Ik sta hier vandaag als vrijwilliger en vraag me af of u misschien nog vragen heeft over de opvoeding?"

Door de gele kleur van de hesjes dachten sommige opvoeders in eerste instantie dat de vrijwilligers van Veilig Verkeer Nederland waren of ambulance personeel, maar door de vraag die vervolgens werd gesteld, werden velen van hen verrast. Een enkeling vond het niet de juiste plaats om deze vraag te stellen.

'hesjes experiment'

Maar.... Handelings- en vraagverlegenheid staan in de weg

Het formaliseren van spontane actie naar echt vrijwilligerswerk is een oplossing voor in ieder geval handelingsverlegenheid en geeft kansen voor het oplossen van vraagverlegenheid

Hoogleraar Strategische Filantropie en Vrijwilligerswerk.

Vakgroep Business-Society Management (B-SM), RSM

Voorzitter examencommissie RSM

Bestuurslid LDE centre for Sustainability

Voorzitter ZonMw commissie Actieprogramma Maatschappelijke Diensttijd

Eerste niet USA Editor-in-Chief Nonprofit and Voluntary quarterly (NVSQ) (2010-2016)

Raadslid Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO) (2009-2015)

Lid commissie vrijwilligersbeleid VWS (2001-2007)

Tel: +31 10 408 1921

Email: lmeys@rsm.nl

Mandeville T11-59

Onderzoek

- ✓ Vrijwilligersmanagement
- ✓ Involved learning
- ✓ Civil society
- ✓ Derde partijen betrokkenheid

Onderwijs

- ✓ Learning by Doing: Consulting to Social Entrepreneurs (Bachelor)
- ✓ Effective Management of NGO/NPOs (Master)
- ✓ Master thesis coach / co-reader

Vrijwilligerswerk (huidig)

- ✓ ISA (international sport for development)
- ✓ Rotterdam Voor Goed (sociaal ondernemerschap)

Lees onze Nederlandse publicaties, interviews en blogs op

www.rsm.nl/vrijwilligerswerk

Handelingsverlegenheid

- Kan ik dit wel?
(vaardigheden)
- Mag ik dit wel?
(legitimiteit in ogen anderen)
- Wil ik dit wel doen?
(legitimiteit in eigen ogen)

Vraagverlegenheid

- Kan ik dit te vragen?
- Wil ik dit wel vragen?
- Mag ik dit wel vragen?
- Moet ik dit wel vragen?
- Durf ik dit wel te vragen?

Met wie?

Waarom?

Wat is de 'gift-transactie'?

hulp door vrijwilligers (maar ook wel hulp door beroepskrachten)

- Angst voor afhankelijkheid,
- Niet in het krijt willen staan
- Geen zin in bemoeizucht
- Het ideaal van autonomie
- Bang voor afwijzing
- Negatief beeld van de samenleving: onderschatting hulpbereidheid van anderen
- De vraag een ander niet 'gunnen'

(zie Linders 2010 en verder)

Lilian Linders **Vraagverlegenheid in het nieuwe normaal**

<https://www.socialevraagstukken.nl/vraagverlegenheid-in-het-nieuwe-normaal/>

Betaal je zelf dan ben jij de baas en mag en durf je alles te vragen en hoef je niet bang te zijn.

Betaalt een ander dan ben je niet de baas en mag je niet alles vragen en moet je wellicht zelfs bang zijn.

Redenen voor weerstand tegen vrijwilligers bij betaalde krachten

(Netting et al., 2004)

Betaalde krachten zien niet hoe vrijwilligers bijdragen aan de behoefte van de organisatie

Betaalde krachten zien niet hoe vrijwilligers bijdragen aan de visie van de organisatie

Betaalde krachten zien vrijwilligers als tijdrovend

Betaalde krachten zien vrijwilligers als minder bekwaam

Betaalde krachten zien vrijwilligers als minder goed geïnformeerd (minder kennis)

Betaalde krachten denken dat ze meer waard zijn dan vrijwilligers omdat zij ervoor betaald krijgen

Vrijwilligers moeten intensief worden begeleid

Betaalde krachten zien vrijwilligers als bedreiging

Wederkerigheid is de onderlinge verplichting binnen een relatie om een **gift** te beantwoorden met een **tegengift**. Als de relatie gelijkwaardig is, is er sprake van **reciprociteit**, terwijl ongelijkwaardige wederkerigheid **herverdeling** is. De ontvanger van vrijwilligerswerk wil ook de relatie gelijkwaardig maken en zoekt dus reciprociteit. Echter doordat het vrijwilligerswerk is, is het risico op herverdeling groot.

In marketing weten ze dat een gift (vanuit het bedrijf) vaak leidt tot een tegengift (aankoop door consument) omdat de ontvanger de reciprociteit wil realiseren, cruciaal: daarvoor moet de gift onvoorwaardelijk zijn, anders is het gewoon onderdeel van de koop, en zeker niet over de top.

VERLAAG DE WAARDE VAN DE GIFT IN DE OGEN VAN DE ONTVANGER

Twee vormen van reciprociteit

- **Specifiek** ik doe wat voor jou, jij doet wat voor mij
- **Generiek** ik doe wat voor jou, jij doet wat voor een ander, die ander doet wat voor mij
 - Voor het vrijwilligerswerk is een algemeen geloof in generieke reciprociteit PERFECT

ACCEPTER SPECIFIEKE RECIPROCITEIT / MAAK GENERIEKE RECIPROCITEIT MOGELIJK

Lopend onderzoek van Philine van Overbeeke RSM (promotie 2024)

Complementie = vrijwilligerswerk

(niet verdringing)

Vrijwilligers en beroepskrachten zijn andere schakels in interventie

Substitutie

Supplementie = vrijwilligers

(mogelijk verdringing)

Vrijwilligers en beroepskrachten zijn dezelfde schakels in interventie

Er is in het sociale domein sprake van handelingsverlegenheid door goedwillende burgers en vraagverlegenheid door hulpvrager

Oplossing.....

- Formaliseer naar duidelijk vrijwilligerswerk (dat kan ook sporadisch, episodisch en zelfs team zijn, zie Present)
- Geef het vrijwilligerswerk, de vrijwilliger een duidelijke eigen positie in de interventie (complementie) of maak duidelijk dat zonder de vrijwilligers er veel minder interventies zouden zijn (supplementie)
- Geef de hulpvrager maximale regie
- Zorg voor een vorm van wederkerigheid

Hoe werkt Stichting Thuisgekookt?

1

Wij zijn een sociale maaltijdservice

Zoek je een buurtgenoot die regelmatig een betaalbare, gezonde maaltijd voor je kookt?

2

Wij gaan op zoek naar een thuiskok bij jou in de buurt

Ruim 21.000 vrijwillige thuiskoks door heel Nederland sloten zich al bij Stichting Thuisgekookt aan.

3

Wij brengen jullie zo snel mogelijk met elkaar in contact

Zo kunnen jullie onderling bespreken wat voor jullie het beste werkt.

4

Eet smakelijk!

Klikt het? Fijn! Zo gaan we terug naar wat vroeger heel normaal was: buren die voor elkaar zorgen.

[Ik zoek een thuiskok](#)

Handelingsverlegenheid

- Kan ik dit wel vragen aan vrijwilligers?
- Mag ik dit wel vragen aan vrijwilligers?
- Wil ik dit wel vragen aan vrijwilligers?

Beroepskrachten

Gemeentelijke opdrachtgever

Vraagverlegenheid

- Kan ik dit te vragen?
- Wil ik dit wel vragen?
- Mag ik dit wel vragen?
- Moet ik dit wel vragen?
- Durf ik dit wel te vragen?

Beroepskrachten

Gemeentelijke opdrachtgever

Vragen?

FOKKE & SUKKE

STUREN DE VRIJWILLIGERS AAN

LUISTER, DE VRIES, ALS JIJ
ZO BLIJFT KLOOIEN, HOUDEN
WE HET OP JE LOON IN...

...EH FOKKE...?

RGVT

FOKKE & SUKKE

WERVEN VRIJWILLIGERS

PSSST

SNOEPJE?

RGVT